

Agnieszka Łukasiewicz-Kamińska

WALUTA ALTERNATYWNA JAKO DOBRO WSPÓLNE

WPROWADZENIE

Przedmiotem opracowania jest analiza waluty alternatywnej jako dobra wspólnego, przeprowadzona na podstawie badania literaturowego. Dla realizacji tego zamysłu wyjaśniono pojęcie dobra wspólnego. Następnie przedstawiono pojęcie waluty alternatywnej i przykłady takich walut, w ujęciu historycznym i współczesnym.

Waluty alternatywne stają się coraz bardziej popularnym środkiem płatniczym. Na świecie obecnie jest już około 4 tysięcy alternatywnych walut, choć jeszcze w 1990 r. było ich tylko 100. Nie emitują ich państwa ale gminy, miasta, a nawet osoby prywatne. Dynamiczny rozwój Internetu i innowacji komunikacyjno-technologicznych przyczynił się rozwoju cyfrowych walut alternatywnych dzięki możliwości tworzenia portali internetowych i zawiązywania społeczności w sieci.

Pojęcie dobra wspólnego i zagadnienia gospodarowania dobrami wspólnymi są przedmiotem zainteresowań naukowców. „Dyskusja nad tą problematyką zyskała nowy wymiar na przełomie XX i XXI w., wraz z rozwojem technologii informacyjnych i powstaniem internetu. (...) W dyskursie publicznym coraz częściej używa się pojęcia „dobra wspólne” (ang. *commons*, *common goods*) do opisu dóbr dostępnych w internecie, samego internetu oraz zjawisk i procesów, których powstanie rozwój internetu umożliwił”¹. Dlatego wybór tematu wydaje się aktualny i uzasadniony.

¹ J. Hofmokr, *Internet jako nowe dobro wspólne*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2009, s. 7.

1. POJĘCIE DOBRA WSPÓLNEGO

W literaturze można znaleźć różne definicje dobra wspólnego (*common*).

Według D. Bolliera „dobro wspólne to te rzeczy, które nie mają właściciela, ale z których wszyscy korzystają”². Dobro wspólne jest sumą zasobu, społeczności i zestawu protokołów społecznych. Jest odpowiedzią na uświadomienie sobie przez społeczeństwa, „że rynek i państwo nie są jedynymi sposobami organizacji społeczeństwa i zarządzania zasobami”³. Nie ma listy tego, co można uznać za dobro wspólne. Dobro wspólne może się pojawić w dowolnym miejscu i różnych okolicznościach. „Pojawia się ono tam, gdzie jakaś społeczność decyduje się zarządzać kolektywnie pewnym zasobem, uwzględniając przy tym równość dostępu do niego i pożytków z niego płynących oraz zasadę utrzymania równowagi ekologicznej. (...) Dobro wspólne działa, gdyż ludzie uczą się i doświadczają zarządzania w konkretny i niepowtarzalny sposób wynikający z danego zasobu. Współpracują ze sobą. (...) Istotą jest tu osobista relacja między ludźmi a ich zasobami”⁴.

E. Ostrom i C. Hess definiują dobra wspólne (*commons*) jako: „zasoby współdzielone przez grupę ludzi i będące często obiektem dylematów społecznych”⁵.

J. Hofmokl podaje szeroką definicję dóbr wspólnych – są to dobra: „w których przypadku wspólne użytkowanie ma miejsce zarówno na etapie produkcji, dystrybucji (wymiany), jak też konsumpcji. (...) Szeroka definicja dóbr wspólnych obejmuje czyste dobra publiczne, dobra wspólnej puli, dobra opłacane (klubowe) oraz dobra kolektywne (dobra prywatne, które z różnych przyczyn dostarczane są przez sektor publiczny) Pojęcie to nie obejmuje czystych dóbr prywatnych ani dóbr prywatnych regulowanych”⁶. Dobra wspólne i ich rodzaje przedstawia rysunek 1.

J. Hofmokl zauważa, że: „w naukach społecznych mamy do czynienia z równoległym funkcjonowaniem węższego rozumienia kategorii dóbr wspólnych, odnoszącego się do sytuacji, w której występuje wspólne korzystanie z dóbr o charakterze naturalnym, bądź wytworzonych przez człowieka, w rozumieniu szerszym, a więc z domeną życia publicznego, sferą funkcjonowania demokracji, realizacji wolności obywatelskich itp.”⁷

² D. Bollier, *The Commons dobro wspólne dla każdego*, Faktoria, Zielonka 2014, s. 7.

³ *Ibidem*, s. 14.

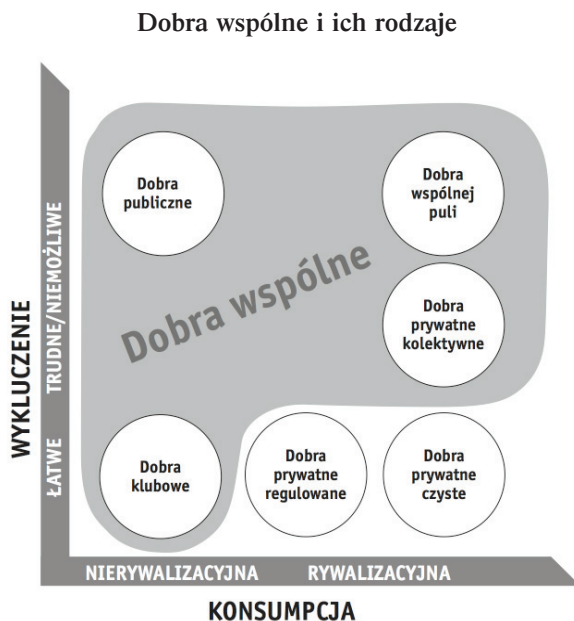
⁴ *Ibidem*, s. 15.

⁵ E. Ostrom, C. Hess, *Understanding Knowledge as a Commons*, 2007, s. 349.

⁶ *Ibidem*, s. 43–44.

⁷ *Ibidem*, s. 12.

Rysunek 1

Źródło: J. Hofmokr, *Internet jako..., op. it.*, s. 43.

W celu odróżnienia problemów pasterzy czy rybaków borykających się z utrzymaniem swoich zasobów wprowadzono pojęcie „nowe dobra wspólne” (*new commons*). Kategoria ta odnosi się do szerokiego obszaru dóbr wspólnych, które zachowały pewne cechy naturalnych dóbr wspólnych, ale mają również nowe cechy. W ich skład wchodzi np. Internet, zasoby informacyjne występujące w obszarze Internetu, materiał genetyczny, przestrzeń radiowa, autostrady i inne⁸.

Dla identyfikacji dóbr wspólnych podstawowe znaczenia mają dwa atrybuty:

- 1) niemożność wykluczenia – takie dobra, jak świeże powietrze, woda w rzece, telewizja, Internet: „są dostępne dla wszystkich, nie można w prosty sposób, bez ogromnego nakładu sił i środków, zabronić innym korzystania z tych dóbr”⁹;
- 2) podzielność dóbr (*subtractability*) – nierywalizujący charakter konsumpcji – konsumpcja określonej ilości dobra przez jednego odbiorcę nie zmniejsza zasobu tego dobra dostępnego dla innych. Na przykład przepływające

⁸ J. Hofmokr, *Internet jako..., op. cit.*, s. 42.

⁹ *Ibidem*, s. 20.

statki korzystają ze światła latarni morskiej w ramach konsumpcji nierywalizującej¹⁰.

E. Ostrom, jak również J. Hofmokr, przyjmują, że wymienione atrybuty: „nie mają charakteru dychotomicznego, lecz są stopniowalne. Oznacza to, że istnieją dobra mniej i bardziej podatne na wykluczenie, a także takie, które są mniej lub bardziej podzielne”¹¹.

2. WALUTY ALTERNATYWNE

Waluta alternatywna, nazywana wymiennie walutą lub pieniądzem lokalnym, to waluta powszechnie używana, która ma moc nabywczą często w obrębie określonej społeczności, ale jest odmienna od pieniądza narodowego czy międzynarodowego. Waluty alternatywne mogą być tworzone przez instytucje, korporacje, organy lokalne, a nawet osoby prywatne. Często służą rozwojowi małych społeczności, jak gmina, miasto, powiat. Można więc powiedzieć, że jest to pieniądz lokalny. A. Parol określa „pieniądz lokalny” jako: „umowę społeczną (w formie spółdzielni lub spółki komandytowej), wprowadzającą niewymienialną jednostkę walutową, którą można zarobić tylko tutaj lokalnie, za którą wprawdzie lokalnie lub ponadlokalnie można sprzedać (jeśli ktoś się uprze), ale którą tylko lokalnie można wydać, gdyż poza daną społecznością nie będzie honorowana”¹².

Pieniądz lokalny pełni tylko funkcję miernika wartości i pośrednika wymiany. Powinien być pozbawiony funkcji tezauryzacji, ponieważ wtedy skutecznie pobudza społeczną wymianę usług i podnosi poczucie dobrostanu poszczególnych osób, rodzin i społeczności. Bezrobocie znika, osoby, które nie znajdują zatrudnienia w produkcji i rolnictwie znajdują je w usługach. Następuje wzrost gospodarczy.

W Polsce ustawa z dnia 28 października 1950 r. o zmianie systemu pieniężnego (Dz.U. z 1950 r. Nr 50, poz. 459) w art. 1 wskazuje, że jednostką pieniężną w Państwie Polskim jest złoty (zł). Wyłączne prawo emitowania znaków pieniężnych Rzeczypospolitej Polskiej przysługuje NBP¹³. Przepisy

¹⁰ E. Ostrom, *Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action*, Cambridge University Press 1990.

¹¹ *Ibidem*, s. 44.

¹² T. Parol, *Ucieczka przed biedą w walutę*, <http://3obieg.pl/ucieczka-przed-bieda-w-walute-lokalna> [dostęp 10.08.2014].

¹³ Ustawa o Narodowym Banku Polskim z dnia 29 sierpnia 1997 r., która weszła w życie 1 stycznia 1998 r. (Dz.U. 2005, Nr 1, poz. 2 – t.j.) art. 4.

prawa nie przewidują żadnej innej waluty, w tym waluty lokalnej jako środka płatniczego na terytorium RP. Narodowy Bank Polski stoi na stanowisku, że: „polskie przepisy nie przewidują możliwości wydawania pieniądza lokalnego rozumianego jako prawny środek płatniczy, ale można produkować żetony i bony towarowe. Inicjatorzy tych przedsięwzięć nie powinni jednak działać w sposób, który mógłby wprowadzić w błąd ich odbiorców, co do prawnego charakteru takich inicjatyw, w szczególności przypisywania im przymiotu pieniądza rozumianego jako prawny środek płatniczy”¹⁴.

Tabela 1

Różnice pomiędzy pieniądzem narodowym i lokalnym

Pieniądz narodowy	Pieniądz lokalny
Pieniądz narodowy jest odsetkowy, poprzez wbudowany mechanizm zadłużenia zadłuża całe społeczeństwa i narody doprowadzając do ruiny lokalne gospodarki	Pieniądz lokalny jest nieodsetkowy, nie zadłuża lecz umożliwia utrzymanie środków pieniężnych na stałym poziomie, co jest podstawą do rozwoju lokalnych gospodarek
Pieniądz narodowy w dobie globalizacji może być swobodnie transferowany i wymieniany, co stwarza natychmiast potężny sektor gospodarki spekulacyjnej skutkującej niepożądanymi efektami, jak inflacja czy deflacja	Pieniądz lokalny obsługuje transakcje na rynku lokalnym, bez możliwości jego swobodnego transferowania czy spekulacji, zapobiegając niepożądanym zjawiskom gospodarczym
Pieniądz narodowy w dobie globalizacji ostatecznie wspiera handel międzynarodowy oraz produkcję w krajach o najtańszej sile roboczej, co ostatecznie doprowadza do masowego bezrobocia i załamania gospodarczego	Pieniądz lokalny wspiera lokalny sektor produkcji i usług, co w ostateczności prowadzi do likwidacji bezrobocia i ogólnego wzrostu gospodarczego

Źródło: D. Brzozowiec, *Lokalny pieniądz – sposób na przetrwanie kryzysu*, http://przetrawnie-prosperowanie.pl/lokalne-waluty_sposob-na-przetrwanie-kryzysu/ [dostęp 10.08.2014].

2.1. Historia walut alternatywnych

Do XIX w. w większości współczesnych krajów rozwiniętych każdy prywatny bank, który miał złoto, mógł emitować, pod to zabezpieczenie, własne banknoty. Dopiero od początku XIX w. państwa zaczęły ograniczać przywilej

¹⁴ P. Szeszko, *Alternatywne waluty narzędziem wspierającym ekonomię społeczną*, <http://dobry.org.pl/wiedza/historia-i-wspolczesnosc/alternatywne-waluty/> [dostęp 10.08.2014].

emitowania pieniądza przez banki, mocując jeden bank emisyjny jako uprawniony do emisji pieniądza będącego prawnym środkiem płatniczym¹⁵.

Pierwsze próby ponownego wprowadzenia walut innych niż waluty narodowe – walut alternatywnych, miały miejsce po I wojnie światowej, a ich dynamiczny rozwój był związany z kryzysem gospodarczym po krachu na nowojorskiej giełdzie w 1929 r.

W 1932 r. miasto Wörgl w Austrii wyemitowało lokalną walutę – **Wörgl Schiling** w postaci papierowych banknotów o nominałach 1, 5 i 10 Schilingów. Jeden Schiling (narodowa waluta Austrii) był równy jednemu Wörgl Schilingowi. Wörgl Schiling miał ujemne oprocentowanie, tzw. demurrage. Istota demurrage polega na wymuszonej opłacie za przestój pieniądza, co ma zachęcać do jego wydawania.

Projekt rozpoczął się 31 lipca 1932 r., miasto zapłaciło kopalni za węgiel, kopalnia wypłaciła pensje górnikom, górnicy uregulowali swoje zobowiązania w lokalnych sklepach, dzięki czemu sklepikarze mogli dokonać zakupów u lokalnych rolników oraz rzemieślników, ci zaś uregulowali zaległe podatki w kasie miasta. Miasto mogło rozpocząć nowe inwestycje, jak budowa mostu, remonty dróg i szkoły, tworząc nowe miejsca pracy i likwidując bezrobocie, i to jeszcze przed końcem 1932 r. Schilingi Wörgl nie były wymienne, były ważne tylko w mieście Wörgl, ich ilość w obiegu nie zmniejszała się, a ujemne oprocentowanie zapobiegało ich zachowywaniu jako oszczędności. Społeczność zabezpieczała podstawowe potrzeby oraz dokonywała na zapas zakupów towarów, wydając posiadane pieniądze. Po zaspokojeniu podstawowych potrzeb rozpoczął się czas konsumpcji. Sklepy nie tylko spożywcze, ale i przemysłowe oraz cała rzesza rzemieślników odnotowała wzrost obrotów, co przełożyło się na tworzenie nowych miejsc pracy. Społeczeństwo szybko pokonało wszechobecną biedę i bezrobocie, nadszedł czas na rozwój kultury i sztuki¹⁶.

W 1934 r., w Zurychu, szesnastu miejscowych sklepikarzy stworzyło walutę lokalną, tzw. **WIR**, istniejącą do dziś. Waluta jest niewymienialna, ma swój bank z siedzibą w Bazylei i filiami w Bernie, St. Gallen, Zurychu, Lugano, Lucernie i Lozannie. Obrót WIR-ami wynosi około 2 mld franków szwajcarskich (dane z 2012 r.).

Na świecie powstaje rocznie kilkadziesiąt walut lokalnych. „W dobie szalejącego w Europie kryzysu, w erze załamywania się europejskich gospodarek i poszukiwania alternatywy dla obecnego systemu, odpowiedzią stają się

¹⁵ H. Zadora, T. Zieliński, *Pieniądz współczesny a kryzysy finansowe*, Diffin 2012.

¹⁶ <http://3obieg.pl/ucieczka-przed-bieda-w-walute-lokalna> [dostęp 10.08.2014].

lokalne waluty¹⁷. Ich rozwój jest również łączy z dynamicznym rozwojem Internetu i innowacji komunikacyjno-technologicznych. Powstawanie wirtualnych społeczności w sieci, wykorzystywanie portali internetowych spowodowały, że waluty lokalne zaczęły rozszerzać swój zasięg z lokalnego na ponadterytorialny. Możliwość komunikacji za pośrednictwem sieci przyczyniła się do powstania wirtualnych walut alternatywnych. Poniżej przedstawiono przykłady funkcjonujących walut lokalnych, które powstały w ostatnich latach.

W Niemczech funkcjonuje obecnie około 40 regionalnych walut. 28 z nich wchodzi w skład ogólnokrajowej sieci Regiogeld, która wspiera fachową pomocą miasta oraz gminy podejmujące tego typu inicjatywę.

Waluta lokalna **Urstromtaler** została stworzona przez Franka Janskiego, adwokata z Gusen w Saksonii-Anhalt, w celu wsparcia rodzinnej lokalnej wytwórczości jako przeciwwagi dla dużych koncernów oraz sieci supermarketów. Obecnie korzysta z niej ponad 200 firm.

W 2003 r. w Prien am Chiemsee w Bawarii powołano do życia walutę o nazwie **Chiemgauer**. Twórcą projektu jest Christian Gelleri, nauczyciel akademicki, wraz ze studentami. W 2003 r. wymieniono na nową walutę 68 286 Euro, zaś w 2012 r. wymieniono już 1 864 463 Euro, a obroty wyniosły 5,1 milionów Euro. W 2010 r. uruchomiono w lokalnej walucie mikrokredyt w wysokości 20 000 Chiemgauer. Od kwietnia 2010 r. do grudnia 2011 r. udzielono 275 pożyczek. W tej walucie można płacić u ponad 567 przedsiębiorców. Szacuje się, że około 2,5 tysiąca osób regularnie płaci tą walutą.

Chiemgauer jest ujemnie oprocentowany, utrzymanie banknotu w obiegu wymaga od jego posiadacza opłacenia, raz na 3 miesiące, podatku demurrage. Waluta jest wymiennalna, za wymianę Chiemgauera na Euro trzeba zapłacić 5% prowizji.

Od początku ostatniego kryzysu finansowego w Hiszpanii powstało ponad 30 walut alternatywnych, jak np. **Puma**, **ECO**, **Mora**, **Jara** czy **Zokito**. Są to waluty akceptowane w obrębie społeczności lokalnych. W celu pozyskania waluty należy wykonać pracę społeczną, a następnie można nią płacić w wyznaczonych sklepach i barach.

Waluta ECO powstała w październiku 2012 r. z inicjatywy Stowarzyszenia Sieci Lokalnej Gospodarki w Alt Congost. Głównym celem systemu ECO jest zwiększenie lokalnego handlu, wzrost siły nabywczej ludności, powstawanie spółdzielni, tworzenie nowych miejsc pracy. Członkowie sieci ECO mają do dyspozycji platformę internetową, na której posiadają konto wraz z bieżącym rachunkiem i linią kredytową za usługi lub produkty. Uczestnicy mogą rów-

¹⁷ P. Szeszko, *Alternatywne waluty...*, op. cit.

niez korzystać z aplikacji telefonicznej oraz rozliczeń papierowych. Żeby stać się członkiem sieci należy dostarczyć produkt lub usługę innym członkom sieci i wziąć udział w pracy społecznej. Wartość ECO w stosunku do Euro to jeden do jednego, a godzina pracy jest warta 10 ECO¹⁸.

W Belgii za przyzwoleniem Belgijskiej Komisji Nadzoru Bankowego funkcjonuje system **RES Euro**. Skupia około 5000 przedsiębiorstw oraz 110 tysięcy użytkowników prywatnych, a jego roczne obroty przekraczają 36 milionów i ciągle rosną¹⁹.

W USA dynamiczny rozwój walut alternatywnych nastąpił w latach 70. XX w. Wtedy to w wyniku regulacji w prawie podatkowym USA, w postaci TEFRA PACT (1982), usankcjonowano **Barterowego Dolara** (jednostka lokalnej waluty) jako środek płatniczy wywołujący takie same skutki podatkowe jak Dolar Amerykański. Według danych z 2005 r. w USA ponad 400 000 podmiotów gospodarczych różnej wielkości generują ponad 10 miliardów obrotu rocznie w lokalnej walucie. Nie jest dokładnie oszacowana ilość walut lokalnych w USA, prawie stu administratorów lokalnych walut na rynku amerykańskim skupia założona w latach 70. XX w. organizacja IRTA²⁰.

Do najlepiej prosperujących walut alternatywnych, które powstały w celu zwiększania siły ekonomicznej lokalnych społeczności w USA, Paul Kemp-Robertson zaliczył:

- **BerkShares** – akceptowany przez około 400 przedsiębiorców w stanie Massachusetts, 13 banków wymienia tę walutę na dolary²¹.
- **Equal Dollars** – lokalna waluta w Filadelfii. Equal Dolary można pozyskać np. wystawiając na aukcji internetowej własne przedmioty lub świadcząc usługi. Waluta powstała w 1996 r., jeden Equal Dolar ma wartość 1 dolara USD²².
- **Ithaca Hours** – waluta miejscowości Ithaca w stanie Nowy Jork.
- **Linden Dollars** – waluta używana w społeczności internetowej Second Life. Linden Dolary można kupić albo pozyskać oferując członkom społeczności własne usługi lub produkty²³.

¹⁸ <https://prawda2.info/viewtopic.php?t=21479> [dostęp 10.08.2014].

¹⁹ *Bitwa o wolne pieniądze*, <http://glosulicy.pl/archiwum/pieniadz-lokalny-publicystyka/bitwa-o-wolne-pieniadze/> [dostęp 10.08.2014].

²⁰ http://przetrwanie-prosperowanie.pl/lokalne-waluty_sposob-na-przetrwanie-kryzysu/ [dostęp 10.08.2014].

²¹ A. Stanek, *Pot, detergenty? Oto 14 najdziwniejszych walut świata*, http://www.biztok.pl/waluty/pot-detergenty-oto-14-najdziwniejszych-walut-swiate_s9622/slide_3 [dostęp 10.08.2014].

²² <http://www.equaldollars.org> [data dostępu: 10.08.2014].

²³ *10 najbardziej znanych walut alternatywnych*, <http://forex.pb.pl/3251947,76733,10-najbar-dziej-znanych-walut-alternatywnych> [dostęp 10.08.2014].

W Toronto, w Kanadzie, funkcjonuje **Dolar z Toronto**. Powstał w 1998 r., od 2008 r. od każdej transakcji 10% jest przekazywane na cele charytatywne. Już w pierwszym roku udało się zbierać ponad 110 000 dolarów²⁴.

W styczniu 2014 r. ruszył projekt pierwszej waluty lokalnej w Polsce – **DOBRY** – „DOBRY jako środek transakcyjny należy do jego użytkowników, buduje wewnętrzne relacje, wspomaga lokalne firmy, lokalną współpracę i działa na korzyść społeczeństwa lokalnego aby łagodzić skutki kryzysu finansowego. Jest inicjatywą wspólnotową na rzecz lokalnej gospodarki. Jest komplementarnym środkiem transakcyjnym działającym obok pieniądza państwowego, a jego zadaniem nie jest zastąpienie obecnej waluty tylko współistnienie i wspomaganie społeczności, która jej używa”²⁵. Wydaje się, że na razie waluta jest mało znana w Polsce.

Wśród wirtualnych walut alternatywnych można wymienić takie, które powstały z inicjatywy prywatnych osób, organizacji, korporacji i nie mają na celu służyć społeczności skupionej wobec tej waluty oraz pełnienia roli aktywatora walki z bezrobociem, biedą, dążeniem do poprawy sytuacji materialnej, ale są walutami pełniącymi funkcje pieniądza. Można tu wymienić **Bitcoin, Litecoin**, waluty generowane przez sieć komputerową.

3. WALUTY ALTERNATYWNE JAKO DOBRO WSPÓLNE

Przyjmując definicję, że „dobro wspólne to rzeczy, które nie mają właściciela, ale z których wszyscy korzystają”²⁶ można stwierdzić, iż waluty alternatywne są dobrem wspólnym. Waluty alternatywne nie mają jednego właściciela. Zwykle obowiązują w obrębie określonej społeczności (np. lokalnej, wirtualnej), wszyscy członkowie tej społeczności mogą z nich korzystać.

Przyjmując, że dobro wspólne jest sumą zasobu, społeczności oraz zestawu protokołów społecznych, można wskazać poszczególne elementy występujące w przypadku walut wirtualnych. Zasobem jest waluta alternatywna. Społeczność to połączone ze sobą więzią społeczną zbiorowości ludzi należących do pewnego środowiska społecznego i powiązanych ze sobą np. wspólnym obszarem zamieszkania – społeczność lokalna (naturalna), celem powiązania – społeczność zrzeszeniowa (spółdzielnie, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, zrzeszenia barterowe), sposobem wzajemnej komunikacji – społeczność

²⁴ O. Geryn, *Waluty alternatywne*, <https://e-numizmatyka.pl/portal/strona-glowna/monety/lista-artykulow/waluty-alternatywne.html> [dostęp 10.08.2014].

²⁵ <http://dobry.org.pl/> [dostęp 10.08.2014].

²⁶ D. Bollier, *The Commons...*, *op. cit.*, s. 7.

internetowa i inne. D. Bollier w swoim opracowaniu na temat dobra wspólnego opisuje społeczności lokalne, ale wydaje się, że należy również uwzględnić społeczności internetowe. Dynamiczny rozwój Internetu i technologii informacyjno-komunikacyjnych przyczynia się do tworzenia licznych społeczności *on-line*. Mają one charakter ponadterytorialny, w przeciwieństwie do społeczności naturalnych, i ponadnarodowy. Cechuje je dążenie do współdziałania i dobrowolność przynależności do wirtualnej społeczności.

Zestaw protokołów społecznych to inaczej własne normy zachowań i systemy ich egzekwowania. Często normy społeczne obowiązujące w danej społeczności i zwyczaje stają się formami niewidzialnego prawa miejscowego. Dobro wspólne często powstaje spontanicznie, bez zaleceń lub wytycznych państwa. „To, co konstytuuje dobro wspólne, jest decyzja danej społeczności, aby wprowadzić do praktyki społecznej zarządzanie wspólnym zasobem dla wspólnych korzyści. (...) Dla Kommonersów²⁷ dobro wspólne może być systemem zarządzania, sposobem samoorganizacji, tożsamością kulturową, sposobem na rozwiązywanie problemów ekonomicznych, drogą życiową, sposobem na przeżycie szczęśliwego życia”²⁸. Tak dzieje się w przypadku walut alternatywnych, nie są tworzone przez państwo, a zwykle powstają jako odpowiedź na trudną sytuację ekonomiczną, w wyniku decyzji społeczności, w celu osiągnięcia wspólnych korzyści, jak np. walkę z trudną sytuacją ekonomiczną, bezrobociem. Aby waluty mogły funkcjonować i rozwijać się potrzebna jest akceptacja przez sprzedającego towary i usługi, budująca zaufanie do waluty, oraz współpraca społeczności, w obrębie której waluta ma funkcjonować. Społeczność jest świadomym, zbiorowym opiekunem zasobu, w tym przypadku waluty.

Przywołując atrybuty identyfikacji dóbr wspólnych zidentyfikowane przez E. Ostrom, można stwierdzić, że waluty alternatywne cechuje niemożność wykluczenia – są one dostępne dla wszystkich, którzy chcą z nich korzystać, nie można w prosty sposób zabronić korzystania z tych dóbr. Podzielność dóbr może wystąpić w sytuacji gdy wielkość emisji waluty jest ściśle określona, wtedy konsumpcja określonej ilości dobra przez jednego odbiorcę zmniejsza zasoby tego dobra dostępnego dla innych.

Waluty wirtualne będące zasobami występującymi w obszarze Internetu można zaliczyć do nowego dobra wspólnego.

²⁷ Kommonersi to osoby współtworzące dobro wspólne lub działające na rzecz tego dobra, za: D. Bollier, *The Commons...*, *op. cit.*, s. 10.

²⁸ D. Bollier, *The Commons...*, *op. cit.*, s. 31.

PODSUMOWANIE

W ostatnich latach można zaobserwować dynamiczny rozwój walut alternatywnych, zwanych również walutami lokalnymi. Waluta lokalna często jest odpowiedzią na trudną sytuację ekonomiczną danego regionu, społeczności. Jest reakcją na biedę, bezrobocie, ma przynieść uczestnikom osobiste korzyści w postaci poprawy warunków życia, likwidacji bezrobocia i ubóstwa. Jest też dobrem wspólnym społeczności, w której zostaje stworzona i funkcjonuje.

BIBLIOGRAFIA

- Bitwa o wolne pieniądze*, <http://glosulicy.pl/archiwum/pieniazd-lokalny-publicystyka/bitwa-o-wolne-pieniadze/> [dostęp 10.08.2014].
- Bollier D., *The Commons dobro wspólne dla każdego*, Faktoria, Zielonka 2014.
- Brzozowiec D., *Lokalny pieniądz – sposób na przetrwanie kryzysu*, http://przetrwanie-prosperowanie.pl/lokalne-waluty_sposob-na-przetrwanie-kryzysu/ [dostęp 10.08.2014].
- Hofmokl J., *Internet jako nowe dobro wspólne*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2009.
- Geryn O., *Waluty alternatywne*, <https://e-numizmatyka.pl/portal/strona-glowna/monety/lista-artykulow/waluty-alternatywne.html> [dostęp 10.08.2014].
- Ostrom E., *Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action*, Cambridge University Press 1990.
- Ostrom E., Hess C., *Understanding Knowledge as a Commons*, 2007.
- Parol T., *Ucieczka przed biedą w walutę*, <http://3obieg.pl/ucieczka-przed-bieda-w-walute-lokalna> [dostęp 10.08.2014].
- Stanek A., *Pot, detergenty? Oto 14 najdziwniejszych walut świata*, http://www.biztok.pl/waluty/pot-detergenty-oto-14-najdziwniejszych-walut-swiatea_s9622/slide_3 [dostęp 10.08.2014].
- Szeszko P., *Alternatywne waluty narzędziem wspierającym ekonomię społeczną*, <http://dobry.org.pl/wiedza/historia-i-wspolczesnosc/alternatywne-waluty/> [dostęp 10.08.2014].
- Ustawa o Narodowym Banku Polskim z dnia 29 sierpnia 1997 r., która weszła w życie 1 stycznia 1998 r. (Dz.U. 2005, Nr 1, poz. 2 – t.j.) art. 4.
- Zadora H., Zieliński T., *Pieniądz współczesny a kryzysy finansowe*, Diffin 2012.

<http://dobry.org.pl/> [dostęp 10.08.2014].
<http://www.equaldollars.org> [dostęp 10.08.2014].
<https://prawda2.info/viewtopic.php?t=21479> [dostęp 10.08.2014].
http://przetrawianie-prosperowanie.pl/lokalne-waluty_sposob-na-przetrawianie-kryzysu/ [dostęp 10.08.2014].
<http://3obieg.pl/ucieczka-przed-bieda-w-walute-lokalna> [dostęp 10.08.2014].
10 najbardziej znanych walut alternatywnych, <http://forex.pb.pl/3251947,76733,10-najbardziej-znanych-walut-alternatywnych> [dostęp 10.08.2014].

Waluta alternatywna jako dobro wspólne

Streszczenie

Waluty alternatywne, zwane również walutami lokalnymi, stają się coraz bardziej popularnym środkiem płatniczym. Na świecie obecnie jest około czterech tysięcy alternatywnych walut. Nie emitują ich państwa lecz gminy, miasta, a nawet osoby prywatne. Dynamiczny rozwój Internetu i innowacji komunikacyjno-technologicznych przyczynił się do rozwoju cyfrowych walut alternatywnych dzięki możliwości tworzenia platform, portali wymiany i zawiązywania społeczności internetowych.

Przedmiotem opracowania jest analiza waluty alternatywnej jako dobra wspólnego, przeprowadzona na podstawie badania literaturowego. Dla realizacji tego zamysłu wyjaśniono pojęcie dobra wspólnego. Następnie przedstawiono pojęcie waluty alternatywnej i przykłady takich walut.

ALTERNATIVE CURRENCY AS THE COMMON GOOD

Summary

Alternative currencies also known as local currencies are becoming more and more popular means of payment. Across the world, there are currently about four thousand alternative currencies. They are not issued by states, but by counties, cities and even by persons. A dynamic growth of the Internet and technological and communication innovations contributes to the development of digital alternative currencies due to a possibility of creating

platforms, exchange webpages and the establishment of on-line communities. The subject of the article is an analysis of an alternative currency as the common good on the basis of literature research. To that end, the term of 'common' is explained. Next, the term 'alternative currency' and examples of such currencies are presented.

АЛЬТЕРНАТИВНАЯ ВАЛЮТА КАК ОБЩЕСТВЕННОЕ БЛАГО

Резюме

Альтернативные валюты, называемые также локальными валютами, становятся всё более популярным платёжным средством. В настоящее время в мире существует около четырёх тысяч альтернативных валют. Их выпускают не государства, а гмины, города, а даже частные лица. Динамическое развитие Интернета и коммуникативно-технологические инновации способствовали развитию цифровых альтернативных валют благодаря возможности создания платформ, порталов обмена и образования интернет-сообществ. Объектом статьи является анализ альтернативной валюты как общественного блага, проведённый на основе исследования литературы. Для осуществления этого плана дано выяснение понятия общественного блага. Затем представлено понятие альтернативной валюты и даны примеры подобных валют.